

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 października 2022 r.

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

	Przewodniczący:	SSA Irena Mazurek
		starszy sekretarz sądowy Anna Kuźniar
	Protokolant	

po rozpoznaniu w dniu 14 października 2022 r.

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z wniosku M. D. i G. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w J.

o podleganie dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Krośnie

z dnia 4 lutego 2020 r. sygn. akt IV U 28/20

I. oddala apelację,

II. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J. na rzecz wnioskodawców: G. D. i M. D. kwoty po 240 zł (słownie:

dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt III AUa 271/20

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 14 października 2022 r.

Decyzją z dnia 15 listopada 2019 r. znak:(...) Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. ,powołując się na art. 83 ust. 1 pkt 1 w zw. z art. 11 ust. 2, art. 14 ust. 1 ,1a ust.2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. systemie Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz.U. 2019 r. ,poz. 300 ze zm.) stwierdził, że M. D. jako osoba współpracująca z G. D. prowadzącym pozarolniczą działalność pod nazwą (...) G. D. podlega dobrowolnie ubezpieczeniu chorobowemu w okresach : od 1 stycznia 2018 r. do 31 stycznia 2018 r.,

od 1 czerwca 2018 r. do 31 lipca 2018 r. oraz od 1 października 2018 r. do 31 października 2018 r. Jednocześnie w uzasadnieniu decyzji organ rentowy naprowadzał, że za pozostałe miesiące 2018 r. składki za M. D. na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe zostały opłacone z uchybieniem terminu i w niepełnej wysokości, a jednocześnie nie została wyrażona zgoda na opłacenie składek za te okresy po terminie.

Od powyższej decyzji odwołanie wnieśli zarówno ubezpieczona jak i płatnik składek G. D. wnosząc zgodnie o jej zmianę poprzez stwierdzenie , że M. D. jako osoba współpracująca z G. D. prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą podlega dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu nieprzerwanie od dnia 1 stycznia 2018r. do 18 lipca 2019 r., tj. do dnia urodzenia dziecka. Odwołujący się zaskarżonej decyzji zarzucili naruszenie art. 14 ust. 1 w zw. z ust. 2 pkt 2 ustawy

z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w zw. z art. 18 ust. 8 i 8a tej ustawy oraz art. 5 Kodeksu cywilnego, przez niezasadną objęcie M. D. dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym tylko w okresach wskazanych w zaskarżonej decyzji, a nie w rzeczywistym okresie ubezpieczenia chorobowego, co ostatecznie skutkuje odmową przyznania na jej rzecz prawa do zasiłku macierzyńskiego oraz zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający urlopowi rodzicielskiemu od dnia 5 grudnia 2019 r. do 5 lipca 2020 r.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. wniósł o oddalenie żądania ubezpieczonej i płatnika składek , przy obciążeniu ich poniesionymi kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych , podtrzymując twierdzenia zawarte w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji .

Sąd Okręgowy w Krośnie , po rozpoznaniu sprawy , wyrokiem z dnia 4 lutego 2020 r. (sygn. akt IV U 28/20) zmienił zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J. z dnia 15 listopada 2019 r. stwierdzając, iż wnioskodawczyni M. D. jako osoba współpracująca

z G. D. prowadzącym pozarolniczą działalność gospodarczą pod nazwą (...) -G. D. podlega dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu od dnia 1 stycznia 2018 r. do 18 lipca 2019 r.

Na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego Sąd Okręgowy ustalił, że M. D. jest osobą współpracującą ze swoim mężem G. D. prowadzącym działalność gospodarczą pod firmą (...). Z tego tytułu od dnia 1 stycznia 2018 r. została zgłoszona do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych, tj. emerytalnego, rentowego, wypadkowego i dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego oraz ubezpieczenia zdrowotnego. W dniu 31 lipca 2019 r. została wyrejestrowana z powyższych ubezpieczeń z dniem 18 lipca 2019 r. w związku z urodzeniem dziecka i złożeniem wniosku o wypłatę zasiłku macierzyńskiego i z tym też dniem zgłoszona została tylko do ubezpieczenia zdrowotnego. W pierwszorazowych raportach rozliczeniowych ZUS RCA za miesiące I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X i XI 2018 r. płatnik zadeklarował za M. D. podstawę wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, w tym dobrowolne ubezpieczenie chorobowe w kwocie 7.997,40 zł, zaś za XII 2018 r. w kwocie 3.095,77 zł, przy podstawie wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne za ww. miesiące w kwocie 3.554,93 zł. Następnie w raportach rozliczeniowych ZUS RCA za miesiące I, II, III, IV, V, VI, VII 2019 r. podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, w tym dobrowolne ubezpieczenia chorobowe za ubezpieczoną została wykazana w kwocie 0,00 zł, a na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 3.803,56 zł. Za miesiące VIII, IX, X 2019r. zostały złożone za M. D. raporty rozliczeniowe (...) tylko z podstawą wymiaru składki na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 3.803,56 zł.

Z powyższego tytułu został wypłacony M. D. zasiłek chorobowy i zasiłek opiekuńczy, a następnie złożyła ona wniosek o wypłatę zasiłku macierzyńskiego z tytułu urodzenia dziecka za okres od 18 lipca 2019 r. do 15 lipca 2020r. Po dokonaniu wypłaty powyższych świadczeń na rzecz M. D. płatnik składek G. D. za miesiące II, III, IV, V, VIII, IX, XI i XII 2018 r. dokonał korekty dokumentów rozliczeniowych w zakresie podstawy wymiaru składek ubezpieczenia społecznego odwołującej się , zmniejszając ją proporcjonalnie do wypłaconych zasiłków za poszczególne miesiące roku 2018, w następnych okresach wymagalnych płatności składek ubezpieczenia społecznego i chorobowego. Niezwłocznie po powzięciu w Inspektoracie ZUS informacji, że dokonane korekty podstawy wymiaru składek M. D. spowodowały niedopłatę jej dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, G. D. dokonał ponownej

korekty dokumentów rozliczeniowych za M. D. za wymienione wyżej okresy oraz niezwłocznie dokonał zapłaty wymagalnych kwot składek na jej ubezpieczenie chorobowe. Równocześnie G. D. wraz z M. D. wystąpili w dniu 9 sierpnia 2019 r. do ZUS z wnioskiem o wyrażenie zgody na opłacenie po terminie błędnie skorygowanych składek na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe wnioskodawczyni za wskazane wyżej miesiące 2018 roku. Pismem z dnia 9 września 2019 r. (...) Oddział w J. poinformował M. D. i G. D., że nie wyraża zgody na opłacenie po terminie składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe za miesiące II, III, IV, V, VIII, IX, XI i XII 2018r. Pismem z dnia 25 października 2019 r. płatnik i ubezpieczona ponowili swój wniosek wskazując, że niedopłata spowodowana została korektą składki z uwagi na okres choroby oraz opieki nad dzieckiem sprawowanej przez ubezpieczoną M. D.. W tak ustalonym stanie faktycznym sprawy, wskazując kolejno na brzmienie art. 18 ust. 8, ust. 8a jak też ust. 9 i ust. 10 ustawy z dnia 13 października 1998 roku o systemie ubezpieczeń społecznych (tj. Dz.U. 2019 poz. 300 ze zm.) oraz występujące rozbieżności pomiędzy orzecznictwem sądowym a praktyką organu rentowego w zakresie stosowania tego przepisu, przy ostatecznym wskazaniu na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 11 lipca 2019 r. III UZP 1/19, OSNP 2020/1/7 w, której uznano, że proporcjonalnemu zmniejszeniu podstawy wymiaru składki ulega jedynie kwota najniższej podstawy wymiaru składek bez względu na jej wysokość zadeklarowaną przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność w tym za osoby współpracujące, Sąd Okręgowy w Krośnie jednocześnie wskazał na dopuszczalność sądowej kontroli postąpienia organu rentowego w przedmiocie odmowy udzielenia zgody na opłacenie składki po terminie. Uznając, że w sprawie nie zachodziły podstawy do wydania w tej kwestii negatywnej dla wnioskodawczyni decyzji, akcentując, że uzasadniony przypadek w rozumieniu art. 14 ust. 2 pkt 2 ustawy systemowej to taki, który obiektywnie usprawiedliwia i tłumaczy dlaczego składka nie została zapłacona w terminie, Sąd I instancji odniósł taki stan rzeczy do działania odwickującego się płatnika składek, który nie zaniechał płacenia składek w ogóle, naprowadzając, że ich ostateczna niedopłata była konsekwencją korekty dokumentów rozliczeniowych, którą to niezwłocznie płatnik składek ponownie skorygował opłacając jednocześnie wymagalną kwotę składek na ubezpieczenie chorobowe M. D. w wymaganej wysokości, zgłaszając jednocześnie wniosek o wyrażenie zgody na opłacenie składki po terminie. Nie było więc jego zamiarem „oszukanie” systemu ubezpieczeń społecznych. Sąd Okręgowy w Krośnie równocześnie odnotował, wynikającą

z art. 71 ust. 2 Konstytucji RP, konieczność szczególnej ochrony matki przed urodzeniem i po urodzeniu dziecka, mając na uwadze, że konsekwencją nieuwzględnienia wniosku ubezpieczonej o wyrażenie zgody na opłacenie składki po terminie byłoby ustanie jej dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego, a tym samym utrata prawa do zasiłku chorobowego w oczekiwanej przez nią wysokości jak również zasiłku macierzyńskiego oraz zasiłku macierzyńskiego za okres odpowiadający okresowi urlopu rodzicielskiego. W podstawie prawnej wydanego orzeczenia Sąd Okręgowy w Krośnie powołał także art. 477¹⁴ § 2 k.p.c.

Wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 4 lutego 2020 r. zaskarżony został przez pozwaną Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w J., który wnosząc w apelacji o jego zmianę poprzez oddalenie odwołania, przy zasądzeniu od ubezpieczonej i płatnika składek na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych zarzucił naruszenie prawa materialnego przy wskazaniu na art. 11 ust. 2 oraz art. 14 ust. 1 i 2 pkt. 2 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz.U. z 2019 r., poz. 300 ze zm.) co doprowadziło do niezasadnego stwierdzenia, że M. D. jako osoba współpracująca z płatnikiem składek G. D. prowadzącym działalność gospodarczą pod nazwą (...) G. D. podlega dobrowolnemu ubezpieczeniu od dnia 1 stycznia 2018 r. do 18 lipca 2019 r. W uzasadnieniu wniesionego środka odwoławczego skarżący organ rentowy, wskazując na konieczność ścisłej interpretacji przepisów ubezpieczeń społecznych, naprowadził, że wykładnia literalna treści przepisów art. 18 ust. 9 i 10 ustawy systemowej nie pozostawia wątpliwości, że możliwość proporcjonalnego obniżenia podstawy wymiaru składek odnosi się jedynie do najniższej podstawy, nie zaś podstawy zadeklarowanej. W tym stanie rzeczy doszło do niedopłaty składek na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe M. D., a jednocześnie w sprawie nie wystąpiły przesłanki uzasadniające wyrażenie zgody na ich opłacenie po terminie, w szczególności bowiem takiej okoliczności nie stanowi opłacenie składki w zaniżonej wysokości w skutek zmniejszenia zadeklarowanej podstawy wymiaru składki w sytuacji braku podstawy do zastosowania art. 18 ust. 9 i 10 ustawy systemowej.

W odpowiedzi na apelację ubezpieczona M. D. i płatnik składek G. D. wnieśli o jej oddalenie jako niezasadnej, przy obciążeniu pozwanego organu rentowego kosztami postępowania, w tym

kosztami zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym według norm przepisanych , podkreślając prawidłowość rozstrzygnięcia Sądu I instancji .

Sąd Apelacyjny w Rzeszowie, rozpoznając apelację pozwanego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w J., zważył co następuje ;

Wniesiony przez pozwanego organ rentowy środek odwoławczy nie może odnieść pożądanego skutku .

Zaskarżony bowiem wyrok Sądu Okręgowego w Krośnie z dnia 4 lutego 2020 r. -potwierdzający podleganie przez M. D. dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu począwszy od 1 stycznia 2018 r. do dnia 18 lipca 2019 r. tj. do dnia urodzenia dziecka - jest w ocenie Sądu Apelacyjnego , wbrew zarzutom zaskarżenia , wyrokiem trafnym i odpowiadającym prawu, choć przede wszystkim z innego względu niż ten przywołany przez Sąd I instancji, bazujący na przyjęciu wystąpienia uzasadnionego przypadku w rozumieniu , obowiązującego w dacie złożenia przez odwołujących się stosowego tym przedmiocie wniosku art. 14 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (uchylonego z dniem 1 stycznia 2022 r. przez art. 1 pkt 4 lit. c ustawy zmieniającej z dnia 24 czerwca 2021 r. , Dz.U.2021.1621) pozwalającego na wyrażenie zgody na opłacenie składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe wnioskodawczyni po terminie . Jakkolwiek bowiem - jak słusznie przyjął Sąd I instancji- dostateczne w tym względzie jest stwierdzenie wystąpienia przypadku obiektywnie usprawiedliwionego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2016 . I UK 35/15,OSNP 2017/8/99) , co właściwe także przez Sąd Okręgowy w Krośnie odniesione zostało do dokonanej przez płatnika składek korekty deklaracji ubezpieczeniowych M. D. w związku z pobieraniem przez nią w poszczególnych miesiącach 2018 roku zasiłku chorobowych czy zasiłku opiekuńczego , w sytuacji gdy w orzecznictwie sądów powszechnych , przed podjęciem przez Sąd Najwyższy w dniu 11 lipca 2019 r. uchwały III UZP 1/19 OSNP 2020/1/7 przeważał pogląd o dopuszczalności proporcjonalnego zmniejszenia zadeklarowanej podstawy wymiaru składki przez przedsiębiorców czy za osoby z nimi współpracujące w miesiącu w którym wystąpił np. okres niezdolności do pracy na podstawie art. 18 ust.10 ustawy systemowej (por. wyroki : Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 19 lutego 2014 r. III AUa 705/13 , LEX nr 1451677, Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 29 sierpnia 2013 r. III AUa 2257/12 , LEX nr 13472271 , Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 stycznia 2016 r. III AUa 398/15,LEX nr 2022508 , czy w końcu wyrok tutejszego Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z dnia 1 października 2014r. III AUa 363/14 ,LEX nr 152717) , to Sąd Apelacyjny w Rzeszowie -w składzie rozpoznającym przedmiotową sprawę – pomimo podjęcia przez Sąd Najwyższy powołanej wyżej uchwały stanowiącej, iż w omawianym przypadku proporcjonalne zmniejszenie podstawy może odnosić się wyłącznie do kwoty najniższej podstawy wymiaru składek bez względu na jej wysokość zadeklarowaną przez osobę prowadzącą pozarolniczą działalność , nadal konsekwentnie stoi na dotychczasowym stanowisku (czego wyrazem są wyroki : niepublikowany z dnia 22 czerwca 2021 r. III AUa 487/20 czy z dnia 14 grudnia 2021 r. III AUa 437/19 , LEX nr 3283702) . To zaś w odniesieniu do bezspornych okoliczności faktycznych przedmiotowej sprawy stanowi o tym, iż w przypadku odwołującej się M. D. w ogóle nie doszło do sytuacji nieuiszczenia składki na dobrowolne ubezpieczenie chorobowe w terminie czy też jej niedopłaty.

Przede wszystkim więc podkreślić należy, że stosownie do art. 390 § 2 k.p.c. żaden sąd poza sądem pytającym nie jest związany uchwałą Sądu Najwyższego ,

a ta z dnia 11 lipca 2019 r. III UZP 1/19, w ocenie Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie rozpoznającego przedmiotową sprawę , nie uwzględnia przy wykładni art. 18 ust. 8 ust. 9 i 10 ustawy o system ubezpieczeń społecznych , przewidzianej w art. 2 a tej ustawy zasady równego traktowania ubezpieczonych w zakresie obowiązku opłacania i obliczania wysokości składek na ubezpieczenie społeczne , pozostając także w kolizji z konstytucyjnymi zasadami : równości wobec prawa (art. 32 Konstytucji RP) oraz sprawiedliwości społecznej (art.2 Konstytucji RP). W tym bowiem względzie Sąd Apelacyjny w zupełności podziela stanowisko Rzecznika Praw Obywatelskich wyrażane w adresowanym do Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej piśmie z dnia 23 lipca 2015 r. znak: III. 7066.67.2014. IM , że z brzmienia powołanego przepisu ustawy systemowej w żadnym razie nie wynika , że zawęża on możliwość proporcjonalnego pomniejszania podstawy wymiaru składek w przypadku niezdolności do pracy przez część miesiąca, czy objęcia ubezpieczeniem lub jego ustania w trakcie miesiąca, jedynie w stosunku do najniższej

podstawy wymiaru składek ale przepis ten, przy uwzględnieniu powołanych wyżej zasad równości i sprawiedliwości społecznej, należy odkodowywać jako wskazujący, że nawet najniższa podstawa wymiaru polegać będzie w opisanych wyżej sytuacjach proporcjonalnemu zmniejszeniu, co tym bardziej odnieść należy do wyższej podstawy wymiaru składek.

Skoro bowiem prawo takie zachowują osoby deklarujące minimalną podstawę wymiaru składek, to tym bardziej winni z tego uprawnienia skorzystać także ubezpieczeni wnoszący składki wyższe od minimalnych. Równocześnie już w tym miejscu podkreślić należy, że omawiany przepis jest adresowany do wszystkich ubezpieczonych, a nie tylko do ubezpieczonych z tytułu prowadzonej pozarolniczej działalności gospodarczej z czym zgodził się Sąd Najwyższy w powołanej wyżej uchwale z dnia 11 lipca 2019 r. III UZP 1/19, OSNP 2020/1/7. Tym samym gdyby przyjąć, jak postuluje skarżący, li tylko literalne brzmienie tego przepisu oznaczałoby to, że np.

w przypadku ubezpieczonych pracowników proporcjonalne zmniejszenie podstawy wymiaru składek może dotyczyć także tylko tych którzy mają ustalone wynagrodzenie na poziomie minimalnym. Tu też od razu rodzi się pytanie jak w takim razie należy postąpić w odniesieniu do innych grup ubezpieczonych co do których trudno ustalić jaka będzie kwota najniższej podstawy wymiaru składek? Tego problemu nie dostrzegł jednak w dostatecznym stopniu Sąd Najwyższy w powołanej wyżej uchwale (którą, co znane jest tutaj, Sądowi z urzędu, przyjął do stosowania w odniesieniu do osób prowadzących pozarolniczą działalność gospodarczą Zakład Ubezpieczeń Społecznych). Jeżeli więc, co podniesiono wyżej, powołana norma prawna ma dotyczyć wszystkich ubezpieczonych to z kolei wdrożenie do stosowania powołanej uchwały Sądu Najwyższego prowadzić winno do tego samego mechanizmu proporcjonalnego zmniejszania jedynie najniższej podstawy wymiaru składek np. w odniesieniu do pracowników pobierających wynagrodzenie za pracę

w kwocie wyższej od wynagrodzenia minimalnego, a wiadomym jest, że tego rodzaju praktyka nie jest przez pozwany organ rentowy w odniesieniu do tej grupy ubezpieczonych stosowana. W konsekwencji powyższego należy więc też stwierdzić, iż dokonanie przez odwołującego się w przedmiotowej sprawie płatnika kolejnej korekty deklaracji rozliczeniowych wnioskodawczyni przy dodatkowej opłacie składek doprowadziło wręcz do ich nadpłaty.

Z tych wszystkich więc wyżej naprowadzonych względów i na podstawie art. 385 k.p.c. orzeczono o oddaleniu apelacji pozwanego organu rentowego jako niezasadnej (pkt I sentencji wyroku). Tak określony końcowy wynik sprawy uzasadniał z kolei obciążenie ZUS poniesionymi przez odwołujących się na etapie postępowania apelacyjnego kosztami zastępstwa procesowego w kwotach po 240 zł,

o czym orzeczono jak w pkt. II sentencji wyroku, na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c., przy przyjęciu minimalnej stawki wynagrodzenia ich fachowego pełnomocnika, przewidzianej w §10 ust. 1 pkt. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych (t. j. Dz.U. z 2018 r. poz. 265) i uwzględnieniu uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r. III CZP 58/15, OSNC 2016/10/112 stanowiącej o tym, że współuczestnikom formalnym, reprezentowanym przez jednego pełnomocnika będącego adwokatem lub radcą prawnym, należy się zwrot kosztów procesu obejmujących jego wynagrodzenie ustalone odrębnie w stosunku do każdego współuczestnika

ZARZĄDZENIE

1/ odpis uzasadnienia wyroku doręczyć pełnomocnikowi ZUS/O J. – r. pr. P. M., dokonując równocześnie zwrotu akt rentowych wnioskodawczyni,

2/ kal. 2 m-ce,

3/ następnie – w przypadku nie złożenia przez pozwany organ rentowy w ww. terminie skargi kasacyjnej - akta sprawy zwrócić Sądowi Okręgowemu w Krośnie.

SSA Irena Mazurek